

PLANTES D'ALTAFULLA (10)

Maria Noguera Figueras

Resum: Nova aportació de plantes que hom pot trobar al terme d'Altafulla. Es donen a conèixer sis plantes de les quals s'especifica el noms científic i local, la localització, es fa la descripció i s'especifiquen les aplicacions.

Paraules clau: malcoratge, menta borda, murtra, nouer.

Abstract: In this issue six plants that grow in Altafulla municipal area described and their scientific and local names are given as well as their applications or uses.

Key words: Mercurial, wild mint, myrtle and walnut tree.

Melcoratge (*Mercurialis annua* L.)

Família de les euforbiàcies.

Nom local: Malcoratge.

Sinònims: Malcoratge, mercurial, murcarol, orella de rata.

Castellà: Mercurial, mercurial negro.

Localització: Pareds, horts, zones ruderals.

Descripció: Herba que té 20-50 cm. d'alçada. La tija és angulosa, quadrada, amb nusos i molt ramificada.

Les flors masculines i femenines són de color verd i estan en plantes separades; les masculines formen espigues i les femenines són botonets diminuts que neixen a la unió de les fulles; floreix de febrer a octubre. Les fulles són lanceolades, dentades, oposades i les de la planta masculina d'un color més pàl·lid que les de la femenina. Els fruits tenen dues mitges esferes petites peludes que s'enganxen fàcilment a la roba.

Aplicacions: Crua és molt tòxica, fins i tot si els animals la mengen barrejada amb altres herbes, provoca paràlisi dels músculs abdominals. Un cop cuita perd tota la toxicitat. En temps antics es menjaven les fulles com a verdura.

Curiositats: Mercurialis fa referència a Mercuri el déu romà del comerç. Aquestes plantes, malgrat pertànyer a la família de les euforbiàcies no tenen làtex com les lleteres. És una de les plantes que millor indiquen els indrets degradats on s'han llençat escombraries o hi ha hagut animals.

Menta (*Mentha suaveolens*, Ehrh.)

Família de les labiades.

Nom local: Menta borda.

Sinònims: Herba-sana borda, madrastra, matapuça, menta borda, menta d'ase, menta de gat, menta peluda.

Castellà: Atapulgas, hierbabuena de burro, mastranzo.

Localització: Llocs humits, vores del riu, vores de recs.

Descripció: És una planta perenne, la part inferior llenyosa amb tiges de secció triangular. Fulles arrodonides i gruixades amb una nerviació molt marcada per l'anvers, peludes, oposades, sense pecíol o molt curt. Entre juny i setembre apareixen les flors blanques o blavenques i petites formant espigues ramificades. Si es freguen les fulles és una planta molt aromàtica però no tan agradable com la de la menta de jardí o herba-sana.

Aplicacions: A diferència de l'herba-sana (*Mentha sativa*) que és utilitzada a la cuina (faves ofegades, o te a la menta), com a digestiva, per tractar la febre i el mal de cap, aquesta borda no s'empra.

Curiositats: En el llenguatge de les flors la menta significa virtut.

Murtra (*Myrtus communis* L.)

Família de les mirtàcies.

Nom local: Murtra.

Sinònims: Murta, murtrera.

Castellà: Arrayán, mirto, murtiñera.

Localització: És una planta de màquia i en trobem alguns exemplars entre Sant Antoni i la Coma.

Descripció: Arbust que pot arribar entre 1 i 3 m.

d'alçada. Verd tot l'any, encara que en períodes de sequera agafa un to marronós sense

perdre les fulles. Fulles ovades, agudes, oposades, sense pecíol, amb petites glàndules aromàtiques visibles a contrallum. Les flors, de cinc pètals blancs i nombrosos estams, neixen a l'arrancada de la fulla entre juny i agost. Els fruits, els murtrons, són rodons, amb una coroneta dentada, de color negre-blavenc, comestibles. Maduren entre octubre i novembre.

Aplicacions: Té propietats antisèptiques. Utilitzat per afeccions pulmonars, afeccions de les vies urinàries, ferides, llagues. Es feia servir oli en que s'havia macerat murtra per reforçar el cabell. Utilitzada en perfumeria, principalment masculina. A molts llocs s'elabora el vi de murtra. És molt emprada en jardineria.

Curiositats: A la Grècia antiga era una planta consagrada a Afrodita, deessa de l'amor. Es coronaven amb murtra els campions olímpics. En el llenguatge de les flors significa veritable amor, per això en feien corones per als nuvis a la Grècia clàssica.

Ninois (*Lamium amplexicaule* L.)

Família de les labiades.

Nom local:

Sinònims: Floruví, flor-rubí, gallaret, mataporc, peu de gall, peu de nostre senyor, tinya negra.

Castellà: Conejitos, gallitos, Ortiga muerta menor.

Localització: A la vora de camps de conreu, vores de camins.

Descripció: Herba que pot arribar a uns 30 cm. d'alçada. Fulles ovalades, peciolades, amples, oposades. Flors de color púrpura amb el calze molt pelut reunides en grups de sis a deu flors. Floreix entre els mesos de març a maig i el seu color destaca enmig de les herbes.

Noguera (*Juglans regia* L.)

Família de les juglandàcies.

Nom local: Nouer.

Sinònims: Noguer, nouera.

Castellà: Nogal, noguera.

Localització: És un arbre propi de climes humits per tant aquí el trobem plantat en alguns horts.

Descripció: És un arbre caducifoli que pot arribar als 20 m. d'alçada. De capçada arrodonida,

escorça llisa, grisenca i lluent. Fulles compostes amb un nombre imparell de folíols sencers de color verd clar amb olor molt agradable quan es freguen. Consta de flors masculines en forma d'ament neixen de les branques de l'any anterior i flors femenines solitàries que neixen a les branques de l'any; floreix entre abril i juny. El fruit té una coberta carnososa verda que a la tardor es torna negra i es desfà alliberant la llavor comestible. Comença a donar fruit als deu anys.

Aplicacions: La llavor és comestible i té un provat efecte reductor del colesterol i prevenció de malalties circulatòries. La coberta verda del fruit serveix per aromatitzar ratafies i també, junt amb les fulles, utilitzada en medicina pel seu poder astringent i estimulant de la tiroides. Per les propietats antifúngiques i antisèptiques és usada en la prevenció de la caiguda del cabell, tractament contra la sarna, afeccions de les angines i faringe. L'obtenció d'un colorant natural, la nogalina, per la fabricació de tints per als cabells i en restauració i pintura de mobles. La fusta és de les més apreciades en ebenisteria, per fer pianos i per culates de fusells i escopetes. Les fulles seques bullides amb pinyes verdes de pi blanc eren usades per a donar estuba a les botes; es posava el líquid bullent dins les botes per netejar-les i estrènyer-les en inflar-se les pintes.

Curiositats: Produeix unes substàncies emmagatzemades principalment en les arrels que anul·len el creixement d'altres espècies al seu costat i eviten la competència. Es diu que no és bo jeure a la seva ombra doncs produeix mal de cap.

Bibliografia

FONT I QUER, PIUS: *Plantas medicinales. El Dioscórides renovado*. Ed. Labor, Barcelona 1987, 10ª edició.

FOLCH I GUILLÉN, RAMON: *La vegetació dels Països Catalans*. Ketres Editoria, Barcelona 1985.

PANAREDA I CLAPÉS, JOSEP M.: *Plantes mediterrànies (Flora catalana)*. Brau Edicions SL, Barcelona 2011.

Pàgines Web:

<http://floracatalana.es/> Herbari de Jordi Cebrian

<http://www.florasilvestre.es/mediterranea/> Flora silvestre del Mediterrani

<http://floressilvestresdelmediterraneo.blogspot.com.es/> blog d'Enric Martí

<http://herbarivirtual.uib.es/> Universitat de Barcelona i Universitat de les Illes Balears

Fotografies:

NOGUERA FIGUERAS, MARIA

Informació Local:

GATELL GAVALDÀ, SALVADOR

VIVES MILÀ, JOAN.